

De Sociaal maatschappelijke dimensie

1.1 Wie ben ik?

Niemand is precies gelijk aan jou. Je bent uniek. Alles wat er over jou te vertellen is, bepaalt je **identiteit**. Dat is wie jij bent. Hoe je eruitziet, waar je vandaan komt, maar ook welke hobby's je hebt, en of je kalm bent of juist opvliegend. Mensen herkennen je aan deze **eigenschappen**. Het zijn kenmerken die jou verschillend maken van anderen. Voorbeelden van **eigenschappen** zijn:

- je afkomst (Nederlands, Surinaams, Marokkaans, Turks, Frans)
- je uiterlijk (rood haar, donkere huidskleur)
- je beroep (docent, kapper, chauffeur)
- je interesses en hobby's (lezen, shoppen)
- je karakter (opvliegend, rustig, verlegen, vrolijk)

Je identiteit wordt ook nog door iets anders bepaald, namelijk de **rollen** die je hebt. Iedere persoon hoort bij verschillende **groepen**: je familie, je collega's, de buurt waarin je woont, de sportvereniging. Je hebt in elke groep een andere rol. Deze rol laat zien wat je relatie met anderen in de groep is. Voor je vader heb je de rol van dochter. Voor je broer heb je de rol van zus.

Voorbeelden van **rollen** zijn:

Familie: vader, moeder, zoon, dochter, zus, broer

Werk: medewerker, leidinggevende, collega

School: leerling, student, docent, klasgenoot

1.2 Cultuur

Elke groep heeft regels over gedrag. Deze regels zijn afgeleid van ideeën over wat goed gedrag is.

Ideeën over gedrag in een groep noemen we **waarden**. Een voorbeeld van een waarde is *eerlijkheid*. De regels over gedrag noemen we **normen**. Normen horen bij waarden. Bij de waarde *gastvrijheid* hoort bijvoorbeeld de norm dat je een gast iets te drinken aanbiedt.

De meeste normen zijn **ongeschreven regels**. Het zijn regels die je aangeleerd hebt en waar je je automatisch aan houdt. Ze zijn niet officieel vastgelegd. Soms zijn normen zo belangrijk, dat ze zijn vastgelegd als **wet**. Het zijn **geschreven regels**. Als je je er niet aan houdt, kun je een straf krijgen.

Veiligheid is bijvoorbeeld een waarde. Een norm die daarbij hoort, is voorzichtig zijn. In de wet is bijvoorbeeld vastgelegd dat als je in het verkeer niet voorzichtig bent en te hard rijdt, je daarvoor een boete kunt krijgen.

VOORBEELD Niet voordringen maar rustig wachten op je beurt, is een teken van respect voor anderen. Veel ouders leren hun kinderen de waarden en normen van hun groep. Die waarden en normen kregen zij vaak weer van hun ouders aangeleerd en geven ze weer door aan hun kinderen. In elke groep bestaan **gewoonten**. Dit zijn vaste manieren om iets te doen, die je steeds opnieuw gebruikt. Bijvoorbeeld dat je elkaar drie zoenen op de wang geeft als je

elkaar ontmoet.

Over gewoonten denk je vaak niet eens na, juist omdat je ze altijd zo doet. Je merkt pas dat het bij je cultuur hoort als je ziet dat anderen het anders doen. In sommige landen wordt bijvoorbeeld geen toiletpapier gebruikt terwijl dat bij ons heel normaal is.

Elke groep heeft ook zijn eigen **tradities**: oude gebruiken, vaak rondom feesten en speciale gebeurtenissen, die van generatie op generatie worden doorgegeven. Denk aan de beschuit met muisjes die je krijgt als je op kraambezoek gaat, of aan het vieren van het sinterklaasfeest.

De normen, waarden, gewoonten en tradities vormen samen de **cultuur** van een groep. Die cultuur staat niet vast, kan veranderen. Vroeger stuurde je bijvoorbeeld een kaart per post aan een jarige, tegenwoordig laat je een berichtje achter op Facebook of stuur je een mailtje.

Jongeren willen dingen vaak ook op hun eigen manier doen en gaan soms tegen de gewoonten en gebruiken van hun ouders in.

VOORBEELD Als iemand zijn eindexamen haalt, is het in Nederland de traditie om een vlag met een schooltas buiten te hangen.

1/2 | 1.3 De Nederlandse samenleving Nederland is een samenleving van verschillende mensen met verschillende ideeën en wensen. Iedereen mag en kan in Nederland zijn wie hij wil en leven zoals hij wil. Vrijheid en gelijkheid zijn belangrijke waarden in onze samenleving. **Vrijheid** betekent dat je mag zeggen wat je denkt, geloven wat je gelooft, en gaan en staan waar je wilt. Zolang je je aan de Nederlandse wet houdt en de rechten van anderen respecteert.

Gelijkheid is een waarde die zorgt dat iedereen hetzelfde behandeld wordt. Het maakt niet uit of je man of vrouw, homo of hetero, moslim of christen bent, je mag niet anders behandeld worden.

De waarden vrijheid en gelijkheid zijn zo belangrijk in Nederland dat er rechten van gemaakt zijn die gelden voor alle mensen in Nederland. Dit zijn de **grondrechten**. Ze vormen de basis van de Nederlandse samenleving. De grondrechten zijn opgenomen in de Nederlandse Grondwet. Bij alle wetten en regels wordt eerst nagegaan of ze niet in strijd zijn met de grondrechten.

VOORBEELD Als je het ergens mee oneens bent, mag je daar tegen protesteren.

Veel Nederlanders hebben dezelfde cultuur. Ze hebben waarden, normen, gewoonten en tradities die in ons land al eeuwen erg belangrijk gevonden worden. Deze cultuur wordt ook wel de **dominante cultuur** genoemd. Het is de cultuur van de meerderheid.

Maar je vindt in Nederland ook groepen met een andere cultuur. Die groepen hebben waarden, normen, gewoonten en tradities die afwijken van de dominante cultuur. Deze verschillende groepen noem je **subculturen**.

Er zijn verschillende soorten subculturen. Zo zijn er mensen die oorspronkelijk

uit een ander land komen (of hun voorouders) en die waarden, normen, gewoonten en tradities uit dat land hier in stand houden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de subcultuur van Surinamers, of aan de subcultuur van Chinezen.

Verder vind je in Nederland regionale subculturen. In sommige gebieden in Nederland hebben mensen iets andere waarden, normen, gewoonten en gebruiken dan in de rest van Nederland. Denk daarbij aan subculturen van bijvoorbeeld Volendammers, Friezen, Twentenaren of Limburgers. Tot slot zijn er de **jongerenculturen**. Een jongerencultuur is een groep jongeren met dezelfde voorkeuren in kledingstijl, hobby's en muziek en met dezelfde opvattingen. Voorbeelden van jongerenculturen zijn gothic en urban. We noemen Nederland een **multiculturele samenleving**. Dat is een samenleving waarin meerdere groepen met verschillende culturen met elkaar samenleven.

1/2 | 1.4 Omgaan met verschillen In Nederland wonen heel veel verschillende mensen. We noemen dat **diversiteit**: er zijn verschillen in leeftijd, geslacht, huidskleur, afkomst, seksuele geaardheid, religie, politieke ideeën, enzovoort.

Over elke groep in de samenleving bestaan **vooroordelen**, zoals: 'Brabanders zijn gezellig', 'Ambtenaren zijn lui' en 'Jongeren zijn eigenwijs'. Een vooroordeel is een mening die je al hebt, voordat je de feiten goed kent.

Discriminatie kan het gevolg zijn van vooroordelen. Je discrimineert iemand als je de ene persoon anders behandelt dan de andere. Bijvoorbeeld als iemand vanwege zijn afkomst vaker dan anderen wordt opgepakt door de politie.

Door je in een ander te verplaatsen kun je vooroordelen wegnemen. Op die manier krijg je vaak meer begrip voor iemands standpunt of gedrag. Dat heet **inlevingsvermogen**.

Het kan heel moeilijk zijn om je in iemand in te leven. Al helemaal wanneer gedrag van een ander botst met jouw waarden en normen. Je kunt dan gemakkelijk boos of geïrriteerd raken. Maar het is niet nodig om alles van een ander te begrijpen. Wat belangrijk is, is dat je respecteert dat iemand anders is. Dit respecteren heet **tolerantie**. Als je een mening over iemand hebt die alleen op uiterlijk gebaseerd is, is dat een vooroordeel.

1/2 | 2.1 Opvoeding Je ouders leren je wat je moet doen en wat je niet moet doen, ze vertellen je hoe je je moet gedragen. Je leert hoe het hoort en hoe het niet hoort. Tijdens je **opvoeding** maak je voor het eerst kennis met waarden en normen.

Als je jong bent, zijn je ouders of verzorgers hét grote voorbeeld. Ze brengen je waarden bij, zoals zorgzaamheid en beleefdheid. Ook leren ze je de normen aan die daarbij horen, zoals 'Let op je zusje bij het oversteken' en 'Groet mensen als je ergens binnenkomt.' Waarden komen tot uitdrukking in normen. Dat zijn regels voor je **gedrag**, dus hoe jij je gedraagt in bepaalde situaties. Bij de waarde 'respect' hoort de norm: 'Je oordeelt niet over het geloof van een ander.' Bij de waarde 'beleefdheid' hoort de norm: 'Je geeft een hand als je je voorstelt.' Als je naar school gaat, leer je waarden en normen van docenten, vrienden en klasgenoten. Je ontdekt dan dat niet iedereen dezelfde waarden en normen

heeft. Je vrienden zeggen bijvoorbeeld 'je' tegen hun oma, terwijl jij altijd 'u' zegt. Of ze vinden het normaal om veel geld uit te geven, terwijl jij juist hebt geleerd om te sparen.

Het leren van al die waarden en normen, thuis en op school, heet **socialisatie**.

Ongeschreven regels leer je vanzelf door met andere mensen om te gaan. De regel dat je bekenden op straat hoort te groeten, heb je vast niet uit een boekje geleerd. Waarschijnlijk hebben je ouders je al lang geleden duidelijk gemaakt 'dat het zo hoort'. Ongeschreven regels verschillen van groep tot groep. Je gedraagt je daarom niet altijd op dezelfde manier, maar past je gedrag aan de **groepsnormen** aan. Wat normaal is onder vrienden, is dat niet op je werk, en omgekeerd. Onder vrienden kun je misschien uitbundig doen, terwijl je op je werk of stageplek rustig en beleefd opstelt.

Als mensen een ongeschreven regel belangrijk vinden, doen ze hun best om ook anderen daaraan te houden. Groepsleden die zich niet aan zo'n regel houden, lopen grote kans om terechtgewezen te worden. Dat heet **sociale controle**.

Groepsnormen kunnen niet zomaar overtreden worden. Het gebeurt zelfs dat mensen daarvoor uit de groep gezet worden. Sociale controle kan prettig zijn. Het kan je een gevoel van veiligheid geven, dat je weet dat de groepsnormen gehandhaafd worden. Sociale controle kan ook een beklemmend gevoel oproepen, omdat je voortdurend denkt dat er op je gelet wordt. Je voelt je dan niet vrij.

Opdracht: Interview en maak een presentatie over iemand uit/met een andere cultuur dan jij.

In Nederland wonen verschillende bevolkingsgroepen met elk een eigen culturele achtergrond met elkaar samen.

In deze opdracht ga je een interview afnemen dat gaat over culturen. Voor je begint is het de bedoeling dat je een aantal vragen opstelt. Deze voeg je als bijlage toe. Je gaat iemand interviewen uit een ander land, met een andere afkomst, dubbele nationaliteit, je (groot) ouders, burens of iemand met een ander geloof. Je licht enkele onderdelen van de cultuur van de groep toe. Wanneer je het interview hebt uitgewerkt is het de bedoeling dat je een presentatie maakt over de persoon die jij geïnterviewd hebt.

Voorbeelden:

- De Islam
- Iemand uit Korea
- Boeddhisme
- Christendom
- Sinti en Roma
- Enzovoorts..

Wat lever je in?

- De interview vragen
- Het interview uitgewerkt
- De presentatie